

Laibach SPECTRE

Mute Records, 2014

Nova zgoščenka Spectre skupine Laibach, ki je pred kratkim izšla pri londonski založbi Mute Records, je ambiciozen projekt, predvsem po zaslugi politično aktualnih tematik, ki se jih skupina loteva v sklopu desetih pesmi. Tudi na glasbeni ravni gre za zanimiv in izviren dosežek, pa čeprav ob prvem poslušanju ne bi kazalo, da se Spectre lahko meri z navdihom nekaterih prejšnjih Laibachovih albumov (npr. WAT iz leta 2003). Po nekajkratnem pozornem poslušanju lahko zapišemo, da je z albumom Spectre teatralna podoba zasedbe Laibach še toliko bolj prešla z odra neposredno na glasbo. Tematike, ki se jih na novi plošči lotevajo Trboveljčani, izvirajo iz poudarjenega kontrasta v odnosu med utopijo in realnostjo. Med temami, ki izstopajo, velja omeniti: upor kot posledica nepravilnih družbenih odnosov in težave pri premoščanju družbenih problemov; nesposobnost vodilnih politikov, da bi bili državljanom zgled; problematičen odnos med tem, kar družba sprejema kot resnično, in prvobitno resnico. Ni naključje, da je založba Mute album med promocijo označila za »politični manifest s poetičnim navdihom«, v katerem se že sam naslov sklicuje na znameniti Marxov citat z začetka Komunističnega manifesta, kar je morda referenca na morebiten prepород evropske levičarske politike. Hkrati pa spominja na temačne sence desničarske diktature, ki spremlja krizo, ki smo ji priča, čeprav se množice tega najbrž ne zavedajo. Laibach tudi na tej plošči spremlja sodobne problematike z ostrim pogledom,

a z distance. Spectre je pravzaprav izrazito dvoznačen album. Na eni strani ga odlikujejo temačnejši ritmi in zvočne podlage pesmi, kot so Eat Liver, Eurovision in Resistance Is Futile, ki prav zaradi impozantne glasbene podlage delujejo zelo prepričljivo. Na drugi strani pa so pesmi, ki bodo klasične oboževalce trboveljske zasedbe najbrž presenetile zaradi bolj sproščenega navdiha in glasbe, ki spominja prej na pop kot pa na klasične izdelke te skupine. Taka primera sta pesmi The Whistleblowers in We Are Millions and Millions Are One. Dvoznačnost albuma pa deluje tudi na nivoju idej, ki so izražene v novih pesmih in delujejo v kontrastu z jasnimi in nedvoumnimi sporočili ostalih skladb, v katerih se Laibach, podobno kot v prejšnjih albumih (npr. Kapital iz leta 1992), lotevajo brezkompromisne kritike sodobnega družbenogospodarskega sistema, ki v zadnjih desetletjih nikakor ni upravičil pričakovanj in izpolnil obljub. Med najbolj »dvoumnimi« pesmimi je uvodna The Whistleblowers – prav tista, ki naj bi bila najbolj neposredna. V njej se Laibach postavi na stran bojevnikov za svobodo, kot so Julian Assange, Bradley Manning in Edward Snowden (med nekaterimi nastopi v sklopu nove

turneje pa so podprli tudi rusko feministično pop-punk skupino Pussy Riot). Gre za intelektualce, aktiviste in glasbenike, ki so bili v zadnjih mesecih v središču medijske in politične pozornosti in so bili tarča številnih kritik (predvsem na strani establishmenta), hkrati pa so si pridobili marsikaterega privrženca, predvsem izven uveljavljenih oblastnih krogov in med politično ozaveščenimi posamezniki. Po drugi strani pa pesem opozarja na dejstvo, da se lahko tudi najbolj idealistična privrženost sprevrže v enoumni kult osebnosti, ki pomeni zanikanje svobodnega mišljenja oziroma proste in transparentne komunikacije ter zdrs v isto diktatorsko držo, ki naj bi jo oporekala.

Če je bilo skupino Laibach z glasbenega vidika že v preteklosti zelo težko opredeliti – njihova glasba po oznaki Slovenskega glasbenoinformacijskega centra spada v širšo domeno elektronske, pop in rock glasbe – postane ta naloga ob poslušanju albuma Spectre še toliko bolj zahtevna. Uvodna pesem The Whistleblowers je verjetno najbolj popularna skladba celotnega glasbenega repertoarja zasedbe. Čeprav se v svoji simfonični in militantni verziji posveča nadvse aktualni tematiki – boju za mesto resnice v sodobni družbi prostega komuniciranja (kjer fikcija pogosto nadvlada resnico-realnost) –, lahko njeno sproščeno glasbeno podlago razumemo predvsem kot kontrast precej bolj mračni pesmi No History. Tu je glasbena podlaga odločnejša in zato tudi prepričljivejša od uvodne skladbe. V skladbi prihaja do zanimivega vokalnega kontrasta med obema pevcema – to je med klasičnim, temačnim glasom Milana Frasa in ženskim glasom Mine Špiler (sicer pevke skupine Me-

lodrom), ki je postala nenadomestljiv element nove zasedbe Laibach. Sledi odlična pesem *Eat Liver: to je klasična laibachovska pesem, ki bi lahko spadala v albume, kakršen je Nato (1994), saj po slogu spominja na nekatere znamenite skladbe tega obdobja, npr. Alle Gegen Alle. Skladba Americana je zelo živeta, a hkrati pušča prostor za glasbeno eksperimentiranje. We Are Millions and Millions Are One je najbrž edino razočaranje na novem Laibachovem albumu, kajti pesem je bila še pred izidom označena za ljubezensko skladbo in morda prav zato ne dosega naših pričakovanj. Morda pa je zasedba namenoma ustvarila tak horizont pričakovanj. Podobno bi skladba *Walk With Me* prej spadala v repertoar skupine Melodrom kot pa na politično angažiran, brezkompromisen album Laibachov. Bolj ali manj podobna ocena velja za pesem *Bossanova*, ki bi bila najbrž prej primerna za nekakšno glasbeno kuliso kot za vsebino resno zastavljenega političnega manifesta. K sreči se novi Laibachov slog prekine z veliko bolj zanimivimi pesmimi, kot sta distopična *Eurovision* in provokativna *Resistance Is Futile*, ki v marsičem spominjajo na glasbeno izročilo legendarne zasedbe Kraftwerk. Zadnja skladba *Koran* pa je razred zase in je gotovo vredna globlje poslušanja. Da se nanjo privadimo in dojamemo njeno globino, jo je namreč treba poslušati vsaj nekajkrat.*

Najboljše pesmi na albumu so tiste, ki so najbolj »brezkompromisne« oziroma tiste, ki so že bile prisotne na ep-ju »S«: *Eurovision*, *No History in Resistance Is Futile*. Na tej plošči masivna prisotnost glasu *Mine Špiler* ne prinaša izrazite dodane vrednosti in najbrž ne žanje vseh zaželenih sadov, ki jih je obe-

talo njeno sodelovanje s skupino. Ni pa izključeno, da je »ženska teatralnost« ključni element na nastopih v živo.

Na koncu velja izpostaviti še dejstvo, da so številne tematike na albumu *Spectre* že prisotne na nekaterih prejšnjih Laibachovih zgoščenkah, a je tokrat nov, ključni element nekakšen humanizem, ki v boju za boljšo prihodnost izpodriva ciničnost in temačnost. Najbrž bodo – kot to poznamo že iz preteklosti – poslušalci tudi tokrat razdeljeni med one, ki se z Laibachovo impozantnostjo nikakor ne želijo poistovetiti, in tiste, ki zasedbo dojemajo kot nadpovprečni dosežek sodobne pop kulture, ki presega meje med visoko in popularno kulturo in ki prav zato v sebi skriva dragoceno skromnost. Včasih se je treba zelo potruditi, da jo vidimo in dojamemo – zlasti, če je sami nimamo prirojene.

Mitja Stefancic

Basil Davidson BREME ČRNEGA ČLOVEKA

Prevod: Matija Urbanija;

Založba /*cf, 2012;

307 str.

Afrika, njeno sedanje ekonomsko in politično stanje ter njena polpretekla zgodovina so slovenski javnosti poznane približno toliko kot gorovja na Saturnu ali zgradba bacila turbekuloze. Povprečni Slovenec ne zna niti naštetih desetih afriških držav, kaj šele pokazati na njihovo lego na zemljevidu ali povedati kaj o njihovi preteklosti.

Krivdo za to gre pripisati predvsem šolskemu sistemu: v osnovnih in srednjih šolah se Afriko obravnava zgolj pri geografiji, pa še tam predvsem njeno podnebje, rastlinstvo in geologijo. Nič bolje ni na univerzi: tam lahko o Afriki kaj

zavimo zgolj pri antropologiji, pa še tu je govora predvsem o kulturi njenega prebivalstva, torej o njihovih navadah, verovanjih in ritualih. O polpretekli afriški zgodovini ter ekonomski in politični situaciji, v kateri se trenutno nahaja, nam slovenski šolski sistem ne zna povedati ničesar; posledično je poznavanje teh tem v Sloveniji praktično nično.

Vsem, ki bi radi nadoknadili ta manko, bo prav prišla knjiga *Breme črnega človeka*, ki so jo pred kratkim izdali pri založbi *cf. Posveča se ravno zgoraj omenjenim temam, torej polpretekli ekonomski in politični zgodovini Afrike ter njenemu trenutnemu stanju.

Njen avtor, britanski zgodovinar Basil Davidson, velja za enega največjih afrikanistov 20. stoletja. Davidson prvotno sicer ni bil zgodovinar, temveč reporter. Z afriško zgodovino se je začel ukvarjati po naključju. Med drugo svetovno vojno ga je na poti iz Londona v Egipt za krajši čas slučajno zaneslo v severno Nigerijo. Tam mu je sopotnik pokazal ruševine mesta Kano. Kot pravi sam Davidson, je ogled teh ruševin v njem prižgal iskro zanimanja za Afriko. Takrat se je odločil, da se bo v prihodnosti poglobil v zgodovino tega mesta in v afriško zgodovino nasploh.

To prvotno zanimanje se je sčasoma sprevrglo v pravo obsedenost. Davidson se je tako po vrnitvi z bojišč druge svetovne vojne začel intenzivno ukvarjati z afriško zgodovino, ki ji je nato posvetil naslednjih 40 let. V tem času je napisal več kot 30 knjig, v katerih je obravnaval različne teme iz afriške zgodovine. Potrebno je poudariti, da je Davidson eden prvih zahodnih zgodovinarjev, ki je opustil stari rasistični pogled, češ da Afrika pred kolonizacijo ni poznala urejenih in stabilnih držav. Nasprotno je v